

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

BSM 101

BİLGİSAYAR MÜHENDİSLİĞİNE GİRİŞ

HÜSEYİN ESKİ ,İSMAİL ÖZTEL

~ Etik ~

İÇERİK

- Etik Tanımı
- Bilişim Etiği
- Etik Dışı Davranışlar
- Akademik Etik

Etik Nedir?

- Milli Eğitim Bakanlığının tanımına göre:
 - Etik kelimesi köken olarak Eski Yunan'a kadar gider. Ahlak, ahlakla ilgili demektir ama aralarında farklar vardır:
 - Etik daha çok ahlak üzerinde konuşur, sorgular, tartışır, düşünür, yargılar... Ahlak yöresel, Etik evrenseldir.
- Ayrıca Yüksek Öğretim Kurulu tarafından üniversiteler için bir etik yönergesi yayınlanmıştır:
 - Bu yönergenin amacı, bu yönerge kapsamına giren her tür bilimsel araştırma, çalışma, yayın ve etkinliklerde uyulması gereken bilim etiği kurallarını ve Yükseköğretim Kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği kurullarının görev, yetki, sorumluluk ve çalışma usullerini belirlemek, devlet üniversiteleri veya vakıf üniversitelerinin kendi bünyelerinde oluşturacakları bilimsel araştırma ve yayın etiği kurulları ile alt kurulların uyacakları ilkeleri tespit etmektir.

Bilişim Etiği

- Genel Mesleki Yükümlülükler
 - Sorumluluk, kurallara uyma, çıkarlara uygun paylaşım, tarafsız olma, doğru işbirliği, rüşvet vb.den uzak durma
- Bireysel Yükümlülükler
 - Teknik olarak kendini geliştirme, hatalara açık olma ve giderme
- Toplumsal Yükümlülükler
 - Toplum ve çevreyi tehlikeye atmama, kurum çıkarlarını gözetme
- Meslektaşlar ve İş Arkadaşlarıyla İlgili Yükümlülükler
 - Teknik yardım etme, gerçekçi olma, empati kurma, saygı duyma, özel bilgi hakkına saygılı olma
- İşveren ve Müşterilerle İlgili Yükümlülükler
 - Güvenilir ve dürüst olma, izinsiz işlemlerden kaçınma, kişisel kayırma beklentisinden kaçınma

Etik Dışı Davranışlar

1

Yıldırma

Ayrımcılık

Rüşvet

Etik Dışı Davranışlar

Adam Kayırma

Yaranma, Dalkavukluk

ihmal

Bencilik

Şiddet, Baskı

Akademik Etik

- TÜBİTAK(Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu), Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu yönetmeliğine göre, etiğe aykırı kabul edilecek davranışlar şunlardır:
 - **Uydurma:** Hayalî veriler sunmak, rapor etmek veya yayımlamak,
 - **Çarpıtma:** Değişik sonuç verebilecek şekilde araştırma araç gereçleri, işlemleri veya kayıtlarında değişiklik yapmak veya sonuçları değiştirmek,
 - **Aşıрма:** Başkalarının fikirlerini, yöntemlerini, verilerini, yazılarını ve şekillerini sahiplerine usulüne uygun atıf yapmadan veya gerektiğinde sahiplerinden izin almadan kendisine aitmiş gibi kullanmak,

Akademik Etik

- ç) **Tekrar Yayım:** Aynı araştırma sonuçlarını **birden fazla yayımlamak veya yayımlamak için girişimde bulunmak,**
- d) **Dilimleme:** Bir araştırmanın sonuçlarını, araştırmanın **bütünlüğünü bozacak şekilde ve uygun olmayan biçimde parçalara ayırarak çok sayıda yayın yapmak veya yayınlamak için girişimde bulunmak,**
- e) Desteklenerek yürütülen araştırmaların sonuçlarını içeren sunum veya yayınlarda destek veren kurum veya kuruluşun desteğini belirtmesi gerekirken belirtmemek,
- f) Birden fazla araştırmacıyla yapılan araştırmaların sonuçlarının sunum veya yayımında, katkısı bulunanların onayı olmadan isimlerini çıkartmak veya yazarlık sıfatını hak etmeyen yazar veya yazarlar eklemek veya yazar sıralamasını uygun olmayan bir biçimde düzenlemek,

Akademik Etik

- g) Kendi çalışmasından usulüne uygun olarak kaynak göstermeden alıntı yapmak,
- ğ) Kurumca sağlanan kaynakları usulüne ve amacına aykırı bir biçimde kullanmak,
- h) Hakem, danışman, editör, panelist, moderatör, izleyici, raportör ve benzeri görevleri kötüye kullanmak,
- ı) Asılsız veya dayanaksız olarak etik ihlal iddiasında bulunmak,
- i) Etik ilkeleri ile bağdaşmayan diğer davranışlarda bulunmak.

Akademik Etik

- YÖK Etik yönetmeliğine göre Disiplin işlemlerine ilişkin birkaç örnek vermek gerekirse;
 - Madde 13- (1) Etiğe aykırı eylemi kanıtlanan kişiler hakkında gerekli disiplin soruşturmasının başlatılması amacıyla ilgili kurumlara bilgi verilir.
(2) İntihal ve haksız yazarlık eylemlerinin gerçekleşmesi hallerinde asıl müellifin rıza göstermesi ilgilileri sorumluluktan kurtarmaz.
 - Madde 14 - (1) İntihal ve sahtecilik şeklindeki etik ihlallerinde inceleme başlatılması herhangi bir süre sınırlamasına tabi değildir. Ancak bunların haricindeki etik ihlallerinde eylemin gerçekleştiği tarihten itibaren on yıl geçtikten sonra etik inceleme yapılamaz.

Akademik Etik

- IEEE
 - Elektrik, elektronik, bilgisayar, otomasyon, telekomünikasyon ve diğer birçok alanda, mühendislik teori ve uygulamalarının gelişimi için çalışan, kar amacı olmayan, dünyanın önde gelen teknik organizasyonudur.
 - 1884 yılında Alexander Graham Bell ve Thomas Edison gibi dönemin büyük bilim adamlarınca temelleri atılmıştır.
 - 150 ülkede 426.000'i aşkın üye
 - 300'den fazla yerel bölgesi ve 1430'dan fazla öğrenci koluyla çalışmalarını sürdürmektedir.
 - Türkiye'nin de içinde bulunduğu 8. Bölge'de (Avrupa, Ortadoğu ve Afrika) 5000'i öğrenci üye olmak üzere 26.000 üyesi vardır.
 - Dünyada elektrik, elektronik mühendisliği, bilgisayar ve otomasyon teknolojilerindeki yayınların %30'unu yayınlar. Bu alanlarda, 80'den fazla yayını olan 37 farklı teknik topluluk vardır ve 900'den fazla endüstri standardı geliştirilmiştir.

Etik

- IEEE(The Institute of Electrical and Electronics Engineers) Etik Kurallarına göre:
 - Kamu güvenliği, sağlığı ve refahı ile uyumlu kararlar vermenin sorumluluğunu kabul etmek ve kamu veya çevreyi tehdit edebilecek faktörleri derhal açıklamak;
 - Mümkün olabilecek çıkar çatışması, ister gerçekten var olması isterse sadece algı olması, durumlarından kaçınmak. Çıkar çatışması olması durumunda, etkilenen taraflara durumu bildirmek;
 - Mevcut verilere dayalı tahminlerde ve fikir beyan etmelerde gerçekçi ve dürüst olmak;
 - Her türlü rüşveti reddetmek;

Etik

- IEEE(The Institute of Electrical and Electronics Engineers) Etik Kurallarına göre:
 - Teknik yeterliliklerimizi sürdürmek ve geliştirmek, yeterli eğitim veya tecrübe olması veya işin zorluk sınırları ifade edilmesi durumunda ancak başkaları için teknolojik sorumlulukları üstlenmek;
 - Teknik bir çalışma hakkında yansız bir eleştiri için uğraşmak, eleştiriyi kabul etmek ve eleştiriyi yapmak; hataları kabul etmek ve düzeltmek; diğer katkı sunanların emeklerini ifade etmek;
 - Bütün kişilere adilane davranmak; ırk, din, cinsiyet, yaş, milliyet, cinsi tercih, cinsiyet kimliği, veya cinsiyet ifadesi üzerinden ayrımcılık yapma durumuna girişmemek;
 - Yanlış veya kötü amaçlı eylemler sonucu kimsenin yaralanması, mülklerinin zarar görmesi, itibarlarının veya istihdamlarının zedelenmesi durumlarının oluşmasından kaçınmak;
 - Meslektaşlara ve yardımcı personele mesleki gelişimlerinde yardımcı olmak ve onları desteklemek.

Ek Kaynaklar

- Nilüfer Yurtay, Bilgisayar Mühendisliğine Giriş Ders Notları (2019-2020)
- Gülüzar Çit, Bilgisayar Mühendisliğine Giriş Ders Notları (2019-2020)
- <http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2009/etik/>
- http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/18187
- http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/mevzuat/yonetmelik/YONETMELIK_III_9.pdf
- <http://www.slideserve.com/maina/etik-egitimi-ve-mesleki-etik>
- http://www.eee.ktu.edu.tr/tasarim_projesi_dosyalar/pdf/EK-03b1_%202014_09_30_IEEE_Code_of_Ethics_TR.pdf
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/IEEE>
- <http://ueam.metu.edu.tr/intihal>
- <http://mustafasarac.blogspot.com.tr/2014/11/bt-talep-yonetimi.html>
- <http://www.elektrikport.com/teknik-kutuphane/bilgisayar-muhendisliginde-hangi-alana-yonelmeliyiz/14775#ad-image-0>
- <http://metinyilmaz.me/tasarim-ve-yazilim-unvanlari/>
- <http://www.elektrikport.com/universite/once-muhendislik-kavramini-ogrenelim/8387#ad-image-0>
- <http://www.bmo.org.tr/wp-content/uploads/2011/08/AnketSonucRaporuv2.pdf>
- <https://www.linkedin.com/pulse/20141105204842-966071-m%C3%BChendis-kimdir-ve-ne-yapar/>
- <https://systemprogramminglearningtutorial.blogspot.com/2016/11/harvard-von-neumann-mimarileri.html>